

KIS-430 – Et. cryo-

(GE – 10 09 92)

Eus an hGr. *kruvo*~ "gouryunion", an Et. *cryo-* a arverer en termenoù kalvezel da verkañ : a) ar gwrezverkoù dindan 0°C en diskiblezhioù o tennañ d'ar beved ha d'ar priadoù ; b) ar gwrezverkoù gourizel, peurliesañ dindan -135°C (120°K), er greanterezh, en elektronik, h.a.

Nebeut arveret eo bet ar c'heal-se e brezhoneg. Ne welan nemet **yenezer**, kinniget e KIS-169, La-07, p. 45 da gevatal da Gl. *cryocautère*, anv ur benveg mezegel dispredet.

An debarzh eus Br. **yen-** da luniañ termenoù evit an tiaveadoù : **yenez**, h.a. a lak amjestr an dibab anezhañ evit an diskiblezhioù usveneget.

D'ar muiañ e c'hallfed degemer Br. **skorn-** evit ar c'hemeradioù (a) diaraok.

Evit ar c'hemeradioù (b) e ranker klask un elfenn all. Soñjal a ran e Kb. *iâ* "ice", hKn. *iey* "ice, frost" a ve da zezneuziañ e Br. **ye** (liz da GP a wel eno un termen a c'herdarzh gant Br. **yen**).

Mar degemerer an elfenn Br. **ye-** a-geñver gant an Et. *cryo-*, e ranker divizout hag eñ vo graet gantañ evit ar c'hemeradioù (a) koulz hag evit ar c'hemeradioù (b). Da studiañ ar gudenn e savan roll an termenoù gallek rakgeriet gant *cryo-*, en ur verkañ da heul pep hini (a) pe (b) hervez ar c'hemeradur, an despizadur anezho hag ar c'hinnigoù brezhonek.

Gl. *cryergie* (a) "gwered ar revañ hag an direviñ war ar priadoù". Br. **skornwered** g. (sl. *cryoturbation*).

Gl. *cryoaimant* (b) "tredanwarell a zo yereüs he benioù". Br. **yewarell** b. (sl. *cryoconducteur*).

1. Gl. *cryobiologie* (b) "studi an anadennoù bevedel o c'hoarvezout er gwrezverkoù gourizel". Br. **yevevoniezh** b.

2. Gl. *cryobiologie* "arloerezh ar gwrezverkoù izel ouzh an danvezioù bevel war-benn o mirout". Br. **yevirerezh** g. Diouzh ret evit kalvezouriezh ar yevirout e rafed gant Br. **yevirouriezh** b. (sl. *cryogénisation*).

Gl. *cryochirurgie* (b) "rann eus ar Surjianerezh oc'h arverañ ar yebarañ lec'hiek". Br. **yebarsurjianerezh** g. (sl. *cryogénie*).

Gl. *cryocoagulation* (b) "kaoulediñ ur wiadenn dre ar yebarañ lec'hiek". Br. **yebargaoulediñ** (sl. *cryogénie*).

Gl. *cryoconcentration* (a) "devec'hiañ un dileizhenn dre ar skornañ". Br. **skorndevec'hiañ** (seurt kalvezder ijinet e-tro 1900 ne ra ket gant ar yebarañ).

Gl. *cryoconducteur* (b) "a-zivout un dredanreell a ziskenner he gwrezverk da leiaat he harzusted pe, a zo an un dra, da vuiaat he reüsted". Br. **yereüs** aa. Dre un tun heñvel ouzh an hini displeget e KIS-321, La-08, p. 267 e kinnigan kurzhañ al luniad kevazas diouzh dezrann rik ar meizad : **ye(dredan)reüs(aet)**. Evit ar pennanv keñverek e rafed gant Br. **yereüzenn** b. pe, gwell, **yereell** b. (sl. Da-64, pp. 103, 116).

Gl. *cryode* (b) "benveg arveret er yebarsurjianerezh da arloañ an nitrogen liñvel". Br. **yearloer** — hogen evit anvadoù ar binvioù hag an ardivinkoù e tuan da arverañ an termenoù etrevroadel ha da ginnig amañ Br. **kriod g-où**.

Gl. *cryodessication* (hv. *cryodéshydratation*, *lyophilisation*) (b) "disec'hañ un danvez bevel dre wered ar gouryenaat". Br. **yegrinañ**.

Gl. *cryoélectronique* (b) "rann eus an elektronik o tedalvout ar yebarañ". Br. **yebarelektronik** g. (sl. *cryogénie*).

1. Gl. *cryogène* (a) ster roet e-tro 1900 : "a-zivout ur meskad arveret da leiaat ar gwrezverk". Br. **yenaat, yenaus** aa.

2. Gl. *cryogène* (b) "aezhenn liñvennet arveret da leiaat ar gwrezverk". Br. **yebaruzenn** b. Adanv keñverek : Br. **yebarus**. Ar pennanv Br. **yebarenn** b. a ve da gevatal dezhañ Gl. *facteur cryogène*.

Gl. *cryogénie* (b) "dec'han gwrezverkoù gourizel, eleze yeverkoù". Br. **yebarañ**. Hervez ma reer anv eus ar c'halvezder e-unan pe eus ar galvezouriezh, an ijinerezh, h.a. e rafed gant Br. **yebarerezh** g., **yebarouriezh** b. (sl. *cryotempérature*).

1. Gl. *cryogénique* (b) "a-zivout ar yebarañ". Br. **yebaradel** aa.

2. Gl. *cryogénique* (b) "o yebarañ". Br. **yebarañ, yebar(-), yebarus** aa., **yebarer** aa. & g.-ioù. (Gl. *machine* —. Br. **ijinenn** b. **yebarañ, ijinenn yebar, yebarijinenn, yebarer.**)

Gl. *cryogénérateur* (b) "en araez da zec'han yeverkoù". Br. **yebarer** g.-ioù., **yec'haner** g.-ioù. (Gl. — **électrique**. Br. **tredanyebarer, tredanyec'haner.**)

Gl. *cryogénéisation* (b) "leiaat ha derc'hel gwrezverk ur bev da -190°C war-benn e virout". Br. **yebarekaat**. Amañ e kinnigan mont dre an tun gin d'an hini dedalvezet da luniañ Br. **yereüs**, eleze mezkreskiñ ha n'eo ket meztroc'hañ : kevazas e vije **yeekaat** nemet, dre zamant d'ar fraezhded ha da unvanded ar steudad termenou o taveiñ d'an hevelep kalvezerezh, e'm eus kavet mat ensoc'hañ **-bar-**.

Gl. *cryohydrate* (a) "hidrat o tiwanañ diwar-bouez skornañ un dourzilezhenn". Br. **kriohidrat** g. **-où**. Dre reolenn e tegemerer furm etrevroadel anvadoù ar c'horfoù kimiek.

Gl. *cryolithe, cryolite* "fluoridenn daouek aluminiom ha natriom". Br. **kriolit** g.-où (sl. *cryohydrate*).

Gl. *cryolithionite* "fluoridenn aluminiom, litiom ha natriom". Br. **kriolithionit** g.-où (sl. *cryohydrate*).

Gl. *cryologie* (b) "hollad an diskiblezhioù o plediñ gant ar yeverkoù : yebarsurjianerezh, yebarerezh, yebarelektronik, h.a." Br. **yeoniezh** b. "skiant hollek ar yeverkoù ken greantel, ken naturel (er steredeg da skouer)" ; Br. **yebaroniezh** b. "skiant ar yebarañ" ; Br. **yebarouriezh** b. "kalvezouriezh ar yebarañ" (sl. *cryogénie, cryotempérature*).

Gl. *cryoluminescence* (b) "ec'hodiñ luc'h gant korfoù lakaet a wrezverk gant an aer liñvel". Br. **yedreluc'h** g.

Gl. *cryomachine* (b) "ijinenn elektronek oc'h arc'hwelañ er yeverkoù". Br. **yeijinenn**. Da ziforc'h diouzh **yebarijinenn** (sl. *cryogénique*).

Gl. *cryomagnétisme* (b) "gwarellegezh oc'h erzerc'hañ er yeverkoù". Br. **yewarellegezh**.

Gl. *cryométrie, cryoscopie* (a) "hentenn arveret er Vevgimiezh, muzulierezh gwrezverk sonnennañ (skornverk) an dileizhadoù war-benn savelañ tolz mol an danvezennoù dileizhet". Br. **skornverkerezh** g.

Gl. *cryopédologie* (a) "studi stummoù ar priadoù a-geñver gant gwered ar skornañ". Br. **skornbrioniezh** b.

Gl. *cryopathie* "teskad an erzerc'hadoù kleñvedel diwar ar yenijenn, a zispleger dre zinodidigezh volekul dibarek er bevedeg dindan 37°C (krioglobulinoù, aglutininoù yen, h.a.)" Br. **rivanaez g.-ioù**. E termennoù mezegel an holl yezhoù e c'hoari an divellekaat : kemplezh e vez an anadennoù arouezet ha da sevel o anvadoù e ranker tremen gant dec'heriañ ur c'heal pe zaou. An daou geal dibabet en degouezh zo ¹| "klañvadur", ²| "leiâd ar gwrezverk" ; evit ¹| e tere **anaez**, eleze an termen hollekañ war sterva *kleñved* o vezañ ma ne intenter ket diforc'hiñ *kleñved* hag *azoniad* ; evit ²| ne c'halle dereout na **skorn-** na **ye-** ; etre **yen-** ha **riv-** e tere gwell hemañ en askont a geñverelezh ar yender en anadenn desellet.

Gl. *cryopexie* (b) "gwezhiadenn surjaniel a zo anlenañ ur wiadenn dre ar yebarañ". Br. **yebaranlenañ**. Deveradoù : Gl. *cryorétinopexie*, h.a. Br. **yebaranlenañ al luc'hsae**, h.a.

Gl. *cryophile* (a) "adav Garvevion en araez da diñvañ dindan 0°C". Br. **skorngar** aa. (sl. *crénophile* □, KIS-366, La-09, pp. 161-162).

Gl. *cryoscopie* (sl. *cryométrie*).

Gl. *cryosorption* (b) "araezad dec'han ar goullo damglok dre amsunañ an aezhennoù er yeverkoù". Br. **yebaramsunañ**.

Gl. *cryostat* (b) "ardivink da zerc'hel ar gwrezverk gourizel hag arstalek diwarbouez un aezhenn liñvennet". Br. **yezalc'her g.-ioù**.

Gl. *cryotechnique* (b) "hollad ar c'halvezderioù da zec'han ha da zedadvout ar yeverkoù". Br. **yegalvezerezh** g. (sl. *cryogénie, cryologie*).

Gl. *cryotempérature* (hv. *très basse température*) (b) "gwrezverk dindan -135°C (120°K)". Br. **yeverk g., gwrezverk gourizel**.

Gl. *cryothérapie* (b) "hentenn yac'hadel oc'h arverañ ar yeverkoù". Br. **yegur b.-ioù, yegurañ, yevzegeañ** (sl. *cure*, KIS-368, La-09, p. 197).

Gl. *cryotron* (b) "trevnad elektronek o korvoiñ dreistreüsted metaloù 'zo er yeverkou". Br. **kriotron g.-où**.

Gl. *cryoturbation* (a) "daskemmañ ar priadoù dindan wered ar skornañ". Br. **skornargorzhañ**. Br. **argorz-** a ginnigan da zec'heriañ ar c'hefloc'h o c'hoarvezout e diabarzh un tolzad danvez diwar-bouez ur gwered X.

GERVA BREZHONEK-GALLEK

Er Gerva n'emañ nemet an termenou roet en destenn hep o c'hevatal gallek.

aglutinin g. *yen* agglutinine froide
amsunañ adsorption
anlenañ fixation, (-)pexie (sl. KIS-375, La-09, p. 250)
araezad g. procédé
arloañ appliquer ; application
arstalek aa. constant
bevel aa. organique, biologique
dec'han produire, provoquer, entraîner
dileizhad g. soluté
dileizhañ dissoudre
dileizhenn b. solution (sl. Da-63, p. 32)
direviñ dégeler ; dégel
dourzilezhenn b. solution aqueuse
dreistreüsted b. supraconductivité (sl. GSTL. ¶ 4035)
ec'hodiñ émettre ; émission
erzerc'had g. manifestation
fluoridenn b. fluorure
gourizel aa. : *gurezverk* — très basse température, cryotempérature
gouryenaat refroidir à très basse température
gouryenion b. froid glacial ; très basse(s) température(s)
gwarellegezh b. magnétisme
harzusted b. résistivité (électrique) (sl. KIS-110, La-06, pp. 50, 56)
krioglobulin g. cryoglobuline
leiaat diminuer ; diminution
linvennañ liquéfier ; liquéfaction (Da-64, p. 88)
luc'hsae b. rétine (sl. GEGO. p. 151)
mezskreskiñ épenthèse (sl. KIS-359, La-09, p. 94)

meztroc'hañ syncope (sl. KIS-359, id., ibid.)
muiaat augmenter ; augmentation
nitrogen g. *liñvel* azote liquide
priad g. sol (sl. KIS-366, La-09, pp. 162, 163)
prioniezh b. pédologie (sl. KIS-366, id., ibid.)
reüsted b. conductivité (électrique) (sl. KIS-110, La-06, pp. 50, 52, 55)
reviñ geler ; gel
skornañ congeler ; congélation, gel
skornverk g. point de congélation
sonnennañ solidifier
sonnennañ : *gurezverk* — point de solidification, point de congélation
steregor g. espace interplanétaire (sl. 428, La-10, p. 88)
tiavead g. équipement ménager (sl. GEAK. pp. 77, 137)
tiñvañ se développer
tolz g. *mol* poids moléculaire (sl. Da-64, p. 115)
tredanreeñ b. conducteur électrique (Da-64, p. 116)
tredanwareñ b. électro-aimant
trevnad g. dispositif ; système
yac'hadel aa. thérapeutique